

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Iz „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“. — Pomagajmo si sami. — Higijena doma in v šoli. — Učiteljski pravnik. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik.

Iz „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.“

Slovenskemu in istrsko-hrvaškemu učiteljstvu!

Po sklepu upravnega odbora z dne 16. mal. travna t. l. se vrši **XII. glavna skupščina** „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ dne 8. in 9. velikega srpana t. l. v Mariboru.

Predavanja in predlogi za glavno skupščino se morajo prijaviti do 15. rožnika t. l. podpisanemu v odstvu, obenem je naznaniti dotičnega govornika.

Poslane teme in stavke razglasimo takoj, ko se nam vpošljejo.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“

v Ljubljani, dne 24. mal. travna 1900.

L. Jelenc,
predsednik.

Drag. Česnik,
tajnik.

Pomagajmo si sami!

Uvažuje **K. Svoboda.**

III.

Lastna moč — najboljša pomoč.

Ako premotrimo poslednje letnike radikalnih čeških pedagoških listov, nas navda z začudenjem strastni boj češkega organizovanega učiteljstva zoper mladočeško stranko in nje zastopnike, mladočeške deželne in državne poslance. Skoro v vsaki številki se je na najostrejši način kritikovalo postopanje mladočehov in sicer tu v uvodnem članku, tam v kratki notici, tu so se podvrgavala kritiki načela in delovanje vse stranke, tam se je napadel posamezni poslanec radi njegovega mnenja ali pa delovanja. Mladočeški listi so odgovarjali učiteljstvu na brutalen način, in nasprotstvo med učiteljstvom in mladočeškimi poslanci se je poostrilo. Danes je ta burja že precej ponehala, toda popolnoma duhovi niso umirjeni. Videli bomo, kaj prinese prihodnje volitve mladočehom, kaj učiteljstvu. — Vzroki, zavoljo katerih je jelo napadati češko učiteljstvo mladočeško stranko, so bili tehtni dovolj. Vsi udarci, katere je razjarjeno učiteljstvo stranki zadajalo,

Higijena doma in v šoli.

Spisal primarij **dr. V. Gregorič.***

Zavoljo naravnega zakona ohranjuje vsako bitje svoje plemo in se trudi lastnosti prenesti tudi na zarod. Zaradi svojega instinkta se množi žival, uči svoje mladiče, jim pomaga in streže, dokler niso dorasli in zmožni, vzdrževati samega sebe. Pod naravnim zakonom stoji tudi človek, a vsled proste svoje volje, vsled svojega razuma si je ustvaril polagoma zistem odgoje. Patriarhalne rodbinske razmere niso razvijajoči se dobi človeškega napredka nikakor več zadostovale: šola se je ločila od rodbine, in kar so poprej oskrbovali starši, se je preneslo na — učitelje. Oče in mati sta bila poprej v vsakem oziru učitelja svojih otrok, sta izpolnovala, kar jima je veleval naravni zakon. A zaradi napredujočih razmer človeškega razvoja sta odstopila en del vzgoje — šoli. Lahko tedaj rečemo, da je stan učitelja v širšem pomenu besede toliko star ko — človeški rod. Če bi vzgoja ne

bila naravni zakon, ne bi bilo mogoče žrtvovati toliko potrpežljivosti, kolikor je mora žrtvovati — odgojitelj.

Če je torej vzgoja naravni zakon, je umevno, da je le mogoč razvoj vzgoje pod naravnimi pogoji. — Duh in telo človeka morata biti v takih razmerah pri vzgoji, da se izpolnjuje naravni zakon, pod katerim stoji vsako bitje, če hoče uspevati in živeti. Telo mora biti zdravo, živeti mora človek v razmerah, ki pospešujejo njegovo zdravje, zakaj le pod temi pogoji je mogoče odgojevati in vplivati na duševne zmožnosti otroka. *Mens sana in corpore sano.* Zdravniška veda si je ustvarila posebno stroko, ki določa, kako si naj človek v sedanjih razmerah, ko se zaradi sicer modernih, a časih zdravju popolnoma nasprotujočih okolščin odtujamo daleč od naravnih pogojev, uredi doma in izven doma eksistenčne pogoje, da ostane kolikor mogoče zdrav na duhu in telesu. Ta stroka zdravniške vede se imenuje — higijena, in o higijeni doma in v šoli hočem danes v širšem smislu izpregovoriti nekoliko besedi.

Vobče je v ljudstvu premalo smisla za higijeno. Vsakdanja izkušnja nas uči, da se pogostoma ljudstvo upre naredbam zdravstvenih oblastev in smatra vse do-

*) Predaval pri večeru „Ljubljanskega učiteljskega društva“ dne 21. mal. travna t. l.

niso bili brez povoda. Mladočeški poslanci so večkrat pokazali, da se ujemajo njih namere s klerikalnimi namerami. Namesto da bi odpomogli mladočeški poslanci bedi čeških učiteljev, so pripomogli, da se je sprejelo v češkem deželnem zboru nekaj skrajno nazadnjaških predlogov, ki so razvoju šolstva nadeli nove spone. Mladočehi niso imeli, niso kazali dovolj časa za šolo, četudi so v marsikaterem oziru svobodomiselnosti do skrajnosti.

In kako pa kaj z našimi poslanci, katere smo pomagali voliti? Ali imajo ti kaj srca za šolo? Kakšen duh pa navdaja pravzaprav naše poslance? Ali zaslužujejo ti naše simpatije v večji meri nego mladočeški? Duh, ki ga kažejo poslanci, je na Kranjskem gotovo najbolj razviden; tu se nič ne prikriva, tu se bojuje z odkritim vizirjem. Tu vidimo jasno dve frakciji, ki ne odložita orožja ne podnevi, ne ponoči. Ena je svobodomiselnost, druga je klerikalna. Vendar pa tudi svobodomiselnost stranka ni obljubila, da se hoče pred vsem brigati za razvoj šolstva, akopram bi ležalo to vprašanje še tako na poti. Klerikalna stranka je prisegala šolstvu smrt. — Učiteljstvo na Kranjskem nima odločne zaslombe, in da se ob takšnih razmerah kranjsko šolstvo ne more dvigniti, to je jasno kot beli dan.

Na Štajerskem se slovenski poslanci še niso razcepili na dva tabora. Odkrito pa moramo priznavati, da je to razdruženje le še vprašanje časa, čeprav je pričakovati v tej tlačeni slovenski zemlji od tega razpora najopasnejših posledic. Da pa vsi naši štajerski slovenski poslanci delujejo v smeri nekakšne klerikalne politike, o tem ni dvoma. Da duhovniki (in teh je med slov. poslanci mnogo) niso pripravljeni zastopniki slovenskega ljudstva in slovenskih zajmov na Štajerskem, to je „Slovenski Narod“ pred kratkim pojasnil v uvodnem članku. — Kaj imamo pričakovati učitelji na Štajerskem od takšnih poslancev? Nemara doživimo v tem oziru še marsikaj lepega. Ko bi bil odvisen razvoj šolstva na Štajerskem od slovenskih poslancev, tedaj bi to šolstvo ne napredovalo posebno daleč. Vse lepo, da so se potegovali lani slov. poslanci za učitelje pri uravnavi plač, a kdo je porok, da tega niso storili v lepi zavesti, da njih beseda ne velja na merodajnem mestu, da je njih govorna igra bila samo

pesek v oči učiteljem?! In kar se tiče skrbi za ljudske šole in za meščansko šolo, ne smemo prilagati tej stvari drugega značaja. To je le skrb za obrambo narodnosti, ne pa skrb za šolo samo. Sicer pa dokazujejo izvajanja nekaterih poslancev po volilnih shodih glede na šolsko obiskovanje in šolsko dobo, učne predmete itd., itd., dovolj jasno, kakšno šolo bi si želeli štajerski slovenski deželni poslanci. — In istrski slovenski poslanci delujejo v enaki smeri, o koroških pa ni vredno govoriti.

To so torej naši poslanci, takšna njih skrb za šolo, in takšna njih prijaznost do našega stanu. Kaj imamo, dragi tovariši, v bodoče od takšnih poslancev pričakovati? Malo, prav malo, ako ne — nasprotno, mesto pomoči — preganjanje. Saj niti slovensko ljudstvo vobče nima pričakovati, da bi mu klerikalni poslanec pomagal. Klerikalni poslanec mora delovati po načelih za rimskega papeža in za svoje duhovne sobrate, in če bi tudi moral svoj narod zavesti v pogubo. Neumno bi bilo se nadejati, da bi klerikalni poslanec deloval za šolstvo v pozitivnem smislu, za šolstvo, ki je morda smrt rimske ideje; za negativno delovanje se pa moramo lepo zahvaliti.

In vendar potrebuje narod takšne poslance, ki delajo le za narod, a ne za Rim. In vendar potrebujemo učitelji krvavo takšnih poslancev, ki zapopadajo visoko idejo šolstva, ki vedo, da je dobro razvito šolstvo edino jamstvo za srečno bodočnost naroda, da celo za njegovo bistvovanje, ki obenem tudi poskušajo učiteljstvo dvigniti glede na naobrazbo in ugled na tisto mesto, katero mu pripada. Potrebujemo poslancev, ki z nami čutijo in za nas, črez nas pa za narod delajo.

In ako večina sedanjih poslancev za šolo toliko stori kakor italijanski in španski njih kolegi, ako torej ne moremo biti zadovoljni z njimi — kako pa nam je priti do boljših poslancev? Saj so tudi sedanji poslanci vzeti iz najinteligentnejših krogov, to so najspodobnejši ljudje, katere Slovenci premoremo. Ako je tedaj izbran cvet naroda, kako, odkod naj dobimo poslancev, ki bi po izpoznavanju važnosti šolstva sedanje v inteligentnosti takorekoč nadkriljevali?

Vsekako moramo takšne poslance iskati tam, kjer jih še nismo navajeni iskati, ker še nismo spoznali lastne

tične naprave in ukaze kot nekako šikano, s katero zdravniki le občinstvo nadlegujejo. To pa izvira od tod, da se v šolah premalo ozira na sistematični pouk higijene; praktično se marsikaj izvršuje, kakor telovadba, izprehodi, otroške igre, izleti itd. Toda če se hoče kaka stvar učiti, je treba položiti temelj, na katerem se polagoma razvije pouk. Kako primitiven je pouk čitanja in pisave! Kako polagoma preide učitelj od črk na besede, od besed na cele stavke, od stavkov na kratke spise itd. Korak za korakom se uči otrok in spoznava, zakaj mora znati brati in pisati, kako ga posamezne številke privedejo do kompliciranih računov. Kar velja za te predmete, to velja tudi za higijeno. Umevno je, da se sme s tem poukom pričeti šele pri otrocih, kateri so že nekoliko napredovali, in to po lahkem, umljivem sistemu. Nauk je zanimiv, ker sega v praktično, vsakdanje življenje. Otrok vidi vedno okolo sebe to, pred čemer ga morebiti sviri učitelj higijene. Tako se polagoma razum otroka navadi higijenično misliti, in nehote se varuje škodljivosti, ki prete zdravju. Čim bolj se razvija duh, tem lažje umeva predpise higijene, in kot dorasel mož uvidi korist higijeničnih naprav in namesto da bi nasprotoval, ko stopi v

javno življenje, bo povsod podpiral oblasti pri izvrševanju higijeničnih zahtev in gledal tudi doma v svoji družini, da si ustvari zdravju ugodne razmere ter odstrani škodljivosti zdravja. Vpliv higijene v hiši se razširi na vas, na mesto, na deželo, na državo in ohranjuje se najdražji zaklad človeštva — zdravje. Nisem optimist, da bi slikal idealne higijenične razmere. Toda nekaj vendarle ostane, in polagoma se pride tudi do smotra. Če se pa ne prične, se oddaljuje vedno bolj uspeh higijene, ker je treba človeške dobe, da preide ta pojem v kri in meso prebivalstva. Oni, ki se niso nikdar učili brati in pisati, so se smejali in so nasprotovali vedno bolj rastočemu razvoju šolstva; in kje bi bili dandanes ljudje, če bi ne postala omika obča posest? Isto velja za higijeno.

Če hočemo torej govoriti o higijeni, moramo zahtevati v prvo, da se ta pouk uvede kot obligatoričen predmet že v ljudske šole in se izroči pouk za to sposobnemu učitelju, ki je moral napraviti svoje izpite kakor za vsak drugi predmet.

Higijena je nauk, kako ustvariti za zdravje ugodne razmere.

moči, ker še nismo vedeli, koliko premore organizovano učiteljstvo, ker še nismo vajeni zaupati le v lastno pomoč. Izkratka: *del bodočih poslancev moramo iskati v učiteljskih vrstah. Tu moramo najti svoje kandidate, katerim niti treba ni pri kandidaturi zatrjevati, da jim bo razvoj šolstva prva skrb, da ne bodo prodajali naroda za par ministrskih grošev ali dobrih besed. Treba je samo, da postavimo ob prihodnjih volitvah svoje kandidate, za katere delamo z vso silo, kakor smo se trudili svoje dni za druge slovenske kandidate, pa bomo videli, kakšen bo uspeh. V dobi, ko se trudi vsak stan dobiti svoje zastopnike na zakonodajalnem mestu, ko imajo celo krojači svojega kolego kot poslanca v državnem zboru, je učiteljstvo, zlasti slovensko, brez edinega zastopnika ljudsko-šolskih zajmov. Ali vas ni sram, slovenski poslanci, da tako plačujete trud prvih boriteljev za narod, onih, ki so vam morda edino pomagali do zmage? Kaj pa bi bilo, ako bi nasprotuik naših 400 glasov na Štajerskem kupil, ako bi teh 400 vsaj 4000 glasov potegnili za seboj? — A učiteljstvo ne bo prodajalo svojih glasov, učiteljstvo si bo po zgledu drugih teptanih stanov pomagalo samo.*

To, kar sedanjí poslanci store za narod, to bo tudi poslanec-učitelj zanj storil. V prvi vrsti bo skrbel, da se narodu da največje dobro — popolna šola. On bo najboljše spoznal; kaj šoli manjka, da se ne more razviti, saj je daroval tej inštituciji več nego polovico svojega življenja. V vseh šolskih vprašanjih mora biti učitelj najbolj kompetentna oseba. Učitelj bo pomagal tudi nam učiteljem, da ne bodo zamirale naše rodbine v bedi in ne bo v učiteljskem stanovanju glad vsakdanji gost.

Toda nima-li narod pravice, se braniti takšnega poslanca, ki bi skrbel le enostransko za šolo in učiteljstvo? Že gori sem namignil, da je dobro šolstvo najboljša podlaga za blaginjo naroda. O tem širje govoriti tukaj ne morem. Predbacivati nam hočete sebične namene? — Bodite mirni, sofisti, ki zastopate narod in mu zatrjujete, da hočete le njegovo dobro! Bog ve, v koliki meri se to vobče dobro strinja z lastnim dobrim, Bog ve, koliko nepristranskega delovanja je vaša duša sposobna, Bog ve, ali pravično delujete, če v črni suknji stopate pred ljudstvo in sejete mesto miru — nemir med narod in žanjete in spravljate žito ne na narodno gumno, ampak . . . Bog ve,

koliko storite vi brez sebičnih namer! Da bo učitelj ne-sebično ravnal, torej vestno deloval, za to nam jamčijo principi, po katerih je deloval tedaj, ko še ni bil poslanec. Morala je zapisana na naši zakonski plošči. Nikdar nismo bili navajeni uživati tujih sadov, drugi govore o etiki mnogo, pravi učitelji pa po etičkih pravilih tudi žive. Ni ga stanu na svetu, ki bi imel toliko strogonravnih mož, kakor učiteljski stan. — Etiški principi nam jamčijo, da bo učitelj kot poslanec deloval bolj nepristranski, nego katerikoli član drugega stanu. Deloval bo pred vsem za nižje, ki se imenujejo le zato „nižji“, ker hranijo v potu svojega obraza druge sloje. Učitelj je deloval na kmetih, je živel s kmetom v ozkih stikih, kako bi bilo mogoče, da bi ne vedel, kaj je kmetu potrebno, kaj mu koristi, kaj mu škoduje? Saj se je učil kmetijstva teoretiški in praktiški. Izkratka: gotovo bo za kmeta več storil nego tisti, ki menijo, da so kmeta osrečili, ako mu priborijo šestletno šolo. Ne, ne, vi v frakih našega kmeta ne poznate! Njegov nervus rerum vam je znan, a soditi, kaj ga boli in kje ga tišči, tega ne umete! Za to je treba posebnih študij, za to je treba življenja na deželi. — Učitelj-poslanec bo glasoval za socialne reforme, ker se ne bo bal za rimski stolec, ali pa da se srebrni studenci zamašijo. Učiteljstvo v zbornici bo pozdravljalo v zbornici z navdušenjem vsak žarek, ki naj bi svetil teptanemu in do krvi izkoriščanemu delavstvu, skrbelo bo, da postane ta žarek ogromna luč, v katere svitu in toploti se razvija — človečanstvo.

Tako bo učitelj-poslanec deloval brez ozira na stranke le za narod in v občo blaginjo. Učiteljstvo se ne bo družilo v krščansko-„narodno“) zvezo, učiteljstvo bo tam, kjer se dvignejo narodi na podlagi ravnopravnosti do višje omike. Da učiteljstvo res namerava tako delovati, o tem nam pričajo oni učitelji-poslanci v tujih deželah. Saj je na Pruskem 9 učiteljev v državnem zboru. Prepričan sem, da ne stoje nikjer tam, kjer zagrinja črna vešča svetlo luč s svojimi ogromnimi mračnimi krili.*

In če je temu tako, če bodo učitelji tako delovali, tedaj smo dolžni segati po lastni pomoči, tedaj smo dolžni jim pridobiti kar največ mandatov, potem nas prisili naša

*) Ironija! — Pomislite na Kalteneggerja.

Uredn.

Pogoj vsega življenja je svetloba. Ta prihaja od solnca. S tem je položen temelj zdravih razmer, ker le tam, kamor pride solnčna svetloba, je življenje, je — zdravje. Toda svetloba sama na sebi ne zadostuje, treba je preminjevanja zraka, da človek nadomesti izdihani slabi zrak s svežim. Dve tretjini življenja prebiva človek v hišah in le redkokrat se giblje v prosti prirodi, kjer nobena stvar ne ovira solnčne svetlobe in preminjevanje zraka. Iz tega sledi, da je v prvi vrsti gledati na to, je li stanovanje zračno in solnčni svetlobi pristopno. Proti vzhodu in jugu ležeča okna označujejo zdravju primerno stanovanje. Če je le mogoče, morajo biti okna čez dan odprta, da se zrak preminja in solnce direktno sije v sobo. Solnčna svetloba dezinficira sama na sebi stanovanje, ker uniči one mikroorganizme, ki so nositelji raznih infekcijskih bolezni. Zaradi tega opazujemo v zaduhlih, vlažnih temnih stanovanjih skoraj vedno začetek in izid epidemij.

Vsako še tako majhno stanovanje se lahko drži snažno, če ima dotični prebivalec sam potrebo snažnosti. Naša pljuča delajo noč in dan; pri tem pride tolika množina prahu vanje, če morajo v prašnem zraku dihati, da jim časih ni mogoče izločiti vdihanega prahu. Izmečki

ljudi, ki delajo v prašnih prostorih, so temni; kaj čuda, da se tuberkuloza tako strašno širi in zahteva vsako leto na sto in stotisoče žrtev! Koliko bolezni bi se prihranilo, če bi se prah brisal z mokro ruto in ne s suho, ki ga le dviga v zrak, od koder sede zopet na isto mesto. Preproge iz blaga, zastori na oknih in vratih vjemajo le prah in narede zrak zaduhel in slab. Če se poleg tega le redkokrat in še to v sobi pri zaprtih oknih snažijo, ni težko umeti, da bi bilo veliko bolje, ako bi teh naprav v sobi sploh ne bilo. Okno naj ima bele zastore. Če se snažijo, naj se to pri odprtih oknih stori. Preproge po tleh naj bodo le iz linoleuma, ki se da z mokro ruto zbrisati in osnažiti. Tuberkuloza se širi najbolj po prahu. Izpljuvani tuberkelbacili se posuše, zmešajo s prahom in pridejo v dihala. Zaradi tega opazujemo skoraj vedno začetek tuberkuloze v sapniku ali pljučih. Slaba navada pljuvati na tla ali v z žaganjem napolnjeni pljuvalnik pospešuje razširjatev. Če se že mora imeti pljuvalnik, naj ta obstoji iz posode, napolnjene z navadno vodo. Iz vode se ne more prašni pljunek dvigati in zaiti v dihala. Če bi se poyosod pazilo na to malo malenkost, koliko bitij bi se obvarovalo prezgodnje smrti!

(Dalje prih.)

vest, se zanje potezati. Potem tudi narod nima pravice, se takšnih poslancev braniti, ampak dolžan je, se jih okleniti z vso silo na propast vseh drugih nepoštenih elementov!

Tovariši, lastna moč — najboljša pomoč! Ne bojte se, da pretiravam svoje zahteve. Učitelj, ki deluje toli nesebično in požrtvovalno za narod, kakor sem to razjasnjeval v prvem članku, učitelj, ki je doslej žel samo nehvaležnost, ta učitelj ima pravico zahtevati, da mu ponudi narod sredstva, se pospeti na veljavnejše mesto, ima torej pravico, da si sam pomaga in ne čaka pomoči od drugih činiteljev.

Pokažimo lastno moč! — In naša politiška društva bodo prisiljena, stopiti z učiteljstvom v dogovor in jim prepustiti nekaj mandatov, sicer se postavimo našim politiškim voditeljem po robu, kakor se je postavilo učiteljstvo na Češkem proti mladočehom. V organizovanem češkem učiteljstvu imamo jasen zgled, da je lastna moč najboljša pomoč.

Ker nam nihče noče pomagati, nam nihče ne more odrekati pravice, da si pomagamo sami. Saj nismo sužnji brez volje! Vprašanje je samo, je-li učitelj tudi za poslanca sposoben, sposoben, prevzeti mesto s takšno odgovornostjo — no, o tem vprašanju pa prihodnjč!

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Razsodbe v zadevi krajnih šolskih svetov.*)

I.

Na vprašanje, ali smejo razna društva, zadruga itd. zborovati v šolskih prostorih in se sme dati za to dovoljenje, je razsodil neki c. kr. okrajni šolski svet to-le:

Ker šolsko poslopje po ministrskem ukazu z dne 19. mal. travna 1875, šte. 2868 sme imeti samo take prostore, ki se porabijo za šolske namene ali za stanovanje učiteljem ali šolskim slugam, in če poslopje ni bilo prvotno namenjeno za srenjsko gospodarstvo ali za druge enake namene, v katerem slučaju bi se moral del šolskega poslopja za te druge namene popolnoma ločiti od šolskega oddelka s posebnim vhodom in s posebnimi stopnicami, se zborovanje gospodarskih ali drugih društev redno ne sme dovoliti. Tako dovoljenje bi se smelo dati samo izvanredno in za posamične slučaje, ako ni nobene pomisleka iz pedagoških in zdravstvenih ozirov in ako se šolskega voditelja in učiteljstvo, ki stanuje v šolskem poslopju, z zborovanjem ne moti v rabi njih stanovanj, vhoda, stopnic in drugih stranskih prostorov.

Kar se tiče drugega vprašanja, opravlja po § 7. zakona z dne 9. sušca 1879 predsednik krajnega šolskega sveta vse posle, izvzemši one zadeve, ki so naštete v § 6., sam, in je potem jasno, da ima tudi predsednik pravico samostojno zabranjevati zborovanja v šolskem poslopju. Ta pravica se mora tudi pripisovati šolskemu voditelju, ako po § 8. omenjenega zakona posluje v imenu predsednikovem ali ako je sploh tega mnjenja, da je tako zborovanje v kvar šoli v pedagoškem ali zdravstvenem oziru in ako ga moti v rabi stanovanja v prej omenjenem smislu.

*) Razsodbe upravnega sodišča o raznih šolskih korporacijah utegnemo priobčiti v dodatku tega spisa.

II.

Pri dopolnih volitvah v krajni šolski svet vipavski so se izžrebali izmed petih članov — trije, med katerimi je bil tudi predsednik sam. Ko se je volitev izvršila, se je bilo vnovič krajnemu šolskemu svetu konstituirati. Sejo zato je sklical podpredsednik, katere so se vdeležili od 7. članov samo trije in en namestnik, in to radi tega, ker se je mislilo, da takih sej nima sklicevati podpredsednik, temveč najstareji član. Vložila se je pritožba, kateri je c. kr. okrajni šolski svet popolnoma ugodil; a na priziv te razsodbe pa je c. kr. drž. šol. svet z odlokom z dne 5. listopada 1898, št. 2691 tako-le razsodil:

1.) Po §-u 10 al. 2 zakona z dne 25. svečna 1870 drž. zak. št. 11 ima najstareji član sejam takrat predsedovati, ako sta predsednik in podpredsednik zadržana. — Podpredsednik je bil opravičen in dolžan kot zastopnik predsednika, čegar poslovanje je nehalo vsled njega izžrebanja in se to z njegovo izvolitvijo članom krajnega šolskega sveta ni zopet obudilo, pri v svrhu omenjene volitve potrebni seji predsedovati in, kar je samo ob sebi umevno, to sejo tudi sklicati.

2.) Tudi dejstvo, da se je seje vdeležil namestnik, ni uvideti kot pomanjkljivost volitvenega postopanja, zakaj ne le, da so namestniki poklicani se sej vdeležiti, kadar stalno odstopi eden ali drugi član, temveč tudi takrat, ako jekateri član začasno zadržan, je bila vdeležitev namestnika pri dotični volitvi brez vsakega vpliva na izid iste.

3.) Po §-u 12. al. 1 gori omenjenega zakona zado-
stuje za sklepčnost krajnega šolskega sveta navzočnost treh članov tudi takrat, ako stvar zadeva izvršitev kake volitve.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Kranjsko.

Klerikalno hujskanje. „Domoljub“ piše v 8. številki iz Gorij: „Še nekaj bi rad omenil, čeprav bo moj klic glas vpijočega v puščavi. V Radolni dobre pol ure proč od Gorij obstoji nekakošna šola. O da bi svet vedel, kakošna je! Prav taka je, kakršno žele novodobni naprednjaki. V tej šoli je samo ena vrsta klopij in zato otroci ne morejo biti ločeni po spolu. Med kmeti je razširjena govorica, da se je ustanovila zato, da bi se zboljšala g. nadučitelju plača. Torej se šole ustanovljajo v korist učiteljem in ne ljudstvu? Otrok ta šola nima ravno preveč. Vsi skupaj je okoli 16, reci šestnajst in še med temi so v večini taki, ki so prej obiskavali šolo v Gorjah, kateri pa morajo vsled strogega ukaza tukajšnjega učitelja obiskati šolo v Radolni, kjer ni niti pravega prostora za poduk, niti za to potrebnih učil. Zakaj se torej otroci odganjajo od poduka? Če radi hodijo v šolo v Gorje, zakaj bi pa ne smeli? Saj v Radolni ne morejo dobiti dovolj poduka. Tu se podučuje le dvakrat na teden in sicer v torek od 8—12, in v četrtek od 8—11. ure, letos zraven tega še v četrtek popoldne od 12—2. Torej še toliko oddihljeja nimajo otroci, da bi šli jest. To so menda nasledki vsemogočnosti liberalnih učiteljev. Toliko mora plačevati dežela za nje in kljub temu z žalostjo opazamo, da je učiteljstvo čedalje večje gorje za kmeta. Kam naj se obrnemo in kje naj iščemo pomoči proti tej liberalni kugi, ki okužuje verno ljudstvo svojim strupom. Ali je kmet res samo zato na svetu, da mora trpeti?“ — Fej! Sram vas bodi, hujskači!

Iz Gorij. (Odgovor „Domoljubu“.) Ker znani dopisnik iz naše vasi, ud konšumnega in Marijnega društva, ni vedel, kam naj se obrne in kje naj išče pomoči proti liberalni kugi učiteljev, ki okužuje verno ljudstvo s svojim strupom, se je obrnil na „Domoljuba“, kjer je v štev. 8. od 19. mal. travna napisal — pod višjim vplivom — neresničnih in hujskajočih besedi zoper ekskurendno šolo v Radovini in zoper mene.

Odgovarjal ne bom na posamezne točke, ker sem za svoje delovanje v šoli odgovoren le višji šolski oblasti, ne pa kakemu gorjanskemu fantu n. pr. Omruževemu ali Postojnarjevemu Jaku ali celo kaplanu. Ako dopisnik želi zvedeti, zakaj se je ustanovila šola v Radovini, naj se obrne na okraj. šolski svet v Radovljico, kateri je ustanovitev šole sklenil, ali na deželni šolski svet v Ljubljano, kateri je nje ustanovitev dovolil. Glede na notranjo ureditev šole naj pa povpraša pri tukajšnjem krajnem šol. svetu. Laži, obrekovanje in hujskanje zoper mene, v katerem je dopisnik mojster, prezrem, le splošno naj nekaj omenim.

S samovestjo lahko rečem in vsak pošten Gorjanec, s hinavci nobene besede — mi bo pritrdil, da v teku mojega 10 letnega tukajšnjega službovanja nisem nikomur lasu zakrivil, nisem delal nikakršnega prepira, še manj, da bi bil komu vedoma storil krivico, marveč sem vsakemu, kdor me je prosil, rad postregel in pri vseh tukajšnjih društvih sodeloval in pomagal po svojih močeh. Da je temu res tako, je priča zadnji občni zbor kmetijske podružnice, gasilnega društva, posojilnice, posebno pa bralnega društva, pri katerem mi je župnik Ažman dal lepo izpričevalo in zadoščenje. In vendar se dobijo pri nas ljudje, kateri v miru, slogi in brez hujskanja — posebno zadnji čas, odkar je konsumno društvo — ne morejo živeti. Dokaz temu je ono sirovo pismo, katero sem prejel preteklo jesen in katero jo ponatisnjeno v 32. štev. lansk. „Učit. Tovarisa“ in zdajni napad v „Domoljubu“.

Še nekaj naj omenim, da se bralci prepričajo, koliko množino surovosti ima dopisnik. Moja žena je že pet tednov hudo bolna. Da je mir okolo nje, sem oddal po zdravnikovem nasvetu otroke iz vasi v tuje roke. Koliko skrbi in razburjenosti prouzučuje tak položaj meni, zna presojati najbolj tisti, kateri je že to skusil. Dopisniku je vse to dobro znano, in vendar je ravno v tem času s hudobnim namenom napisal tiste laži in obrekovanja. In prav drug dan, ko sem odpeljal ženo v deželno bolnico, mi je prišel list „Domoljub“ pred oči.

Kaj naj še rečem o teh klerikalnih — trobentah? Samo to še, da vse to delajo iz krščanskega sočutja in iz krščanske ljubezni do bližnjega!! To je menda sad misijona, kateri se je obhajal pri nas pred enim mesecem!

Josip Žirovnik,
nadučitelj.

Iz Notranjskega. (Princ Alojzij Lichtenstein in učiteljstvo.) In govoril je duševni velikan, vzor našim klerikalcem, princ Alojzij Lichtenstein na občnem zboru katoliškega šolskega društva za Nižje Avstrijsko med drugim tudi o učiteljskem vprašanju. Rekel je približno tole: „Edina nevarna, iz napačne vzgoje izvirajoča, torej vkoreninjena tendenca med učiteljstvom je socijalna demokracija. Ta je nevarna ne samo šoli, marveč tudi družbi, in boriti se moramo proti njej vztrajno in brezobzirno. Stotine obžalovanja vrednih, mladih ljudi, ki jih je napačna vzgoja v učiteljskih, rekel bi, dovedla direktno iz otroške sobe v naročje so-

cijalne demokracije, vzgaja sedaj v avstrijskih šolah krščanske otroke. Tem ljudem moramo na kratko ponoviti besede dr. Luegerja... Nemški časopisi so objavili te zadnje besede tako: „Rekli jim bomo po nemški to, kar jim je dejal naš slavni vodja („Slovenec“ je ta „naš slavni vodja“ po naključju (!) izpustil) ki je rekel: V bodoče ne bo nastavljen v ljudski šoli noben socijalni demokrat, in ko bi se kdo predrznil v šoli izjaviti se za socijalnega demokrata, ga bomo vrgli iz šole.“* — Tako „Slovenec“. Dostavlja pa sledeče: „Ostre so te besede, a govornik je krščanskemu, ljudske šole popolno vzdržujočemu ljudstvu iz srca. Ljudstvo sme zahtevati, da so vzgojitelji njega otrok taki, kakoršnih si samo želi.“

Kaj hočemo še več! Ta dostavek pa govori! Princ Lichtenstein pa „ljudstvu iz srca“, ta je pa prav „Slovenčeva“. Ko bi kak preprost kmet govoril, potem bi že verjeli, a še takrat bi ntolcevali, češ, ta je pa gotovo „nafarban“ od kakega prijatelja učiteljstva. Prijatelji, kadar bodele napravili drugi „Katoliški shod“, kar povabite same prince, pa bode ljudstvo „par excellence“ in potem pa pričniti nas iz šol metati, saj smo v vaših očeh vsi oni socijalni demokrati, ki ne trobimo v vaš rog. Dela bode več, kakor si ga mislite.

„Zum Kartoffelsammeln brauche man keine Bildung“ si je mislil deželni poslanec g. Ig. Žitnik, ko se je v deželnem zboru ogreval samo za enorazrednice. Mož ima čisto prav, zakaj čim neumnejše je ljudstvo, tem bolj gre njih pšenica v klasje. Bere se, da je bilo v Rimu, ko so ga Lahi posedli, 400 cerkva, pa nobene ljudske šole. In g. Ig. Žitnik si je gotovo vzel za zgled to mesto, saj je tu dobil, če se ne motimo, svoj doktorat, a milostno dovolil, da naj se po Kranjskem snujejo le enorazrednice.

Iz šole vržen št. I.

Iz logaškega okraja. Letošnja okrajna učiteljska konferencija za logaški šol. okraj se vrši dne 7. vel. travna t. l. v Dol. Logatcu. Razen običajnih točk dnevnega vsporeda pride na vrsto razgovor: Posvetovanje po ednotnem postopanju pri statistični sestavi ljudskih šol v l. 1900. (Odlok ministrstva za uk in bogočastje z dne 23. prosinca 1900., št. 19.226 ex 1899.) Poroča nadučitelj g. J. Benedek-Planina.

—g—

Istra.

„Naša Sloga“ in „Učit. Tovarish“. U 16. broju lista „Naša sloga“ čitah članak, naperen proti „Učiteljskom Tovarishu“ i proti Vama gospodine uredniče. Neću da ga razglabam nit tumačim, već evo u cijelosti nekih od-sjeka istog dopisa: „Neki „m“ (valjda učitelj) se je u „Učiteljskom Tovarishu“ uzdigao do nekoga nedoglednoga slobodoumlja, pa u svojem „prenapadnom“ duhu nas obične radnike oko narodne prosvjete naziva ništa manje nego popovske prirepine, koji dišu „natražnjačkim“ duhom. Mi najodlučnije odbijamo od sebe svaku uvrijedu, nanesenu ogromnoj većini hrvatsko-slovenskog učiteljstva u Istri.“

Pa opet: „Gospodin „m“ valjda uzdiše onakvim bratoubojnim bojem, kakav se na žalost vodi u Kranjskoj itd.“

Koliho mogu iz rečenog dopisa razabrati, dopisnik pobija članak u 2. broju „Učiteljskog Tovarisha“, kojim se dakako ni ja potpuno ne slažem, nego savjetujem gospodinu dopisniku „Naše sloge“ — ničiju prirepinu, neka

* Tako se razlaga ljubezen do bližnjega. Novodobna inkvizicija!

malo dublje segne u dopis iz Istre, tiskan u 6. broju „Učiteljskog Tovariša“. Imade li možda dopisnik iz Istre posvema krivo?

Čudno, da učiteljsko društvo za kotar Volosko nije bolje proučilo dopise iz Isre, prije nego li u svijet proturalo izjavu, tiskanu u 18. broju „Naše sloge“.

Neću ovdje da svojevolumeno kritizujem učiteljstvo Istre, već evo baš prikladna odgovora, koga crpim iz uvodnog članka bečke „Neue Freie Presse“ i iz 4. broja dalmatinskog lista „Učiteljski glas“: „Promisliti na plaću, što učitelj prima, to je čisto i bistro prava nesmisao. I doisto, učitelj je nenaplatan, pa stoga prima tako malo. U opće njega je moguće jedino nagraditi zasebnim poštovanjem, čuvstvom najiskrenije harnosti (o tome nema govora u Istri), vijencem položenim nad njegovim lijesom, kad skromno veličanstvo njegova života doteče (zapusti Istru puzavcem na razpolaganje).

Na svijetu, te je ogreznuo u materijalizmu, učitelj stoji tu kao posljednji idejalist (pripravan na puzanje). Ni bogat, ni moćan, ni glasovit ne će da postane, nego mu je samo da podučava malu djecu u školskoj sobi, koji će do brzo zaboravit oni isti, što su primili neiščekivana dobročinstva.

Evo odgovora dopisnikom „Naše sloge“ molbom, da k srcu prime ovaj krasni odgovor i da prouče malo dopise uvrstene u „Učiteljskom Tovarišu“, a tek onda nek svestrano trube svoje mnijenje i znanje.

Ja se ne slažem u cijelosti sa dopisi iz Istre, dočim se sa nekojima odlomcima istih dopisa potpuno slažem. Nemojte, gospoda sudrugovi, da vam čovjek mora doviknuti onu lijepu — al žalostnu: Oholost i glupost na istom panju raste.

Istarski učitelj.

Goriško.

S Tolminskega. „Glas gre po deželi“ je že većkratni inserat v dnevniku „Edinost“. Toda, tovariši dragi, ta ni za nas! Tudi za nas gre glas po deželi, a povsem drugi: v deželnom zboru goriškem je bil stavljen predlog v povišanje naših plač. Velikonočni prazniki so prinesli tudi nam takorekoč odrešenje. Sam italijanski deželni poslanec je stavil predlog v povišanje in izboljšanje naših bornih plač. Poslanci ital. narodnosti se menda boje furlanskih učiteljev, ker so se le ti jeli družiti s klerikalci. Gospodje tovariši! Koliko pa nam je pomagano s tem predlogom, ako se tudi sprejme? Nič drugega, kakor to, da si lahko odpustimo eno luknjo na naših usnjatih pasovih, katere imamo tako tesno pripete okolo pasa, zakaj 200 K je vendar lepa vsota. Sedaj bomo menda kmalu tako plačani kakor državni slugi. No, v njih vrsto smo že z velikanskim trudom prikobacali in s časom pa prikorajmo še dalje, saj počasi se tudi daleč pride.

Da, ko bi se ime „krona“ za štev. 200 izpremenilo v „goldinar“, potem bi že bilo nekaj. Ali 200 K! Marsikdo si bode mislil: dobro, da smo le toliko dobili! Oglejmo si naše stališče še enkrat, dasiravno je bilo že tolikrat opisano. Ali naj človek s temi 200 K bolj stanu primerno obleče sebe in družino, ali naj poplača svoje dolgove, katere je vsled svoje borne plačice naredil?!

Dragi tovariši! Železo treba kovati, dokler je vroče. „Glase povzdignimo“ in apelujmo na srca gospodov na merodajnem mestu. Sami spoznamo dobro in tudi dotični gospodje, da nam je s tem bore malo pomagano.

Ako dobimo sedaj res samo toliko, nam porečejo potem: „Sedaj se vam je želja izpolnila: zatorej molčite

in ne kričajte, saj ste dobili, kar ste želeli!“ In ti, ubogi ljudski učitelj, ti narodni eksekutor, narodni delavec in trpin, narodni agitator in ne vem kaj še vse — ne boš več uslišan. Dakle gospodje, na delo! Upam, da moje besede ne padejo na nerodovitna tla.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“. Zavezina delegacija je pri XI. glavni skupščini dne 10. kimavca 1899. l. v Gorici določila letni donesek za leto 1900 na 60 h od vsakega pravega in 30 h od vsakega podpornega člana. Letošnji donesek je izjemoma tako visok, ker je imela Zaveza mnogo stroškov z raznimi zastopstvi in deputacijami na Dunaj in drugam.

Slavna društva opozorimo na § 7. lit. b) Zavezinih pravil, ki velevala, da morajo posamezna učiteljska društva vposlati dotične doneske vsako leto do konca velikega travna.

Dalje prosimo Zavezina društva, da izvolijo pri svojih zborovanjih delegate v zmyslu istega § lit. e) ter jih prijavijo podpisanemu vodstvu. Volite delegate, ki imajo resno voljo, da se vdeležijo XII. glavne skupščine. Vsako društvo naj bo častno zastopano.

Vodstvo „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

V Ljubljani, 24. mal. travna 1900.

Tajnik:

Drag. Česnik, l. r.

Predsednik:

L. Jelenc, l. r.

„Ljubljansko učiteljsko društvo“ bode imelo svoje redno mesečno zborovanje v ponedeljek dne 7. vel. travna 1900. ob 6. uri popoldne v sobi IV. a razreda I. mestne deške ljudske šole v Komenskega ulicah po nastopnem vzporedju: 1. Predsedstvena naznanila. 2. Dopisi. 3. Formalne učne stopnje — nadaljuje g. Fr. Gabršek. 4. Nasveti. — Gostje dobrodošli! K obilni vdeležbi uljudno vabi odbor.

Ljubljansko učiteljsko društvo je zborovalo dne 21. mal. travna ob 8. uri zvečer v „Narodnem domu“. — Predsednik g. Fr. Gabršek pozdravi navzoče, posebno goste, otvori zborovanje, omeni društvenega delovanja v preteklem mesecu in, ker ni bilo nobenega predloga, da besedo g. dr. V. Gregoriču. — Primarij g. dr. V. Gregorič je predaval o higijeni doma in v šoli. Njegovo predavanje je bilo tako zanimivo, poučno in strokovnjaško sestavljeno, da smo g. doktorju iz srca hvaležni za vse uke in migljaje, katere nam je podal. Za nad uro dolgo poročilo je žel vsestransko priznanje in pohvalo. Predsednik ga toplo zahvali za trud ter ga prosi, da bi priobčil svoje predavanje v „Učit. Tov.“ — Gosp. Janko Likar prosi g. primarija, da bi nadaljeval svoje poročilo v prihodnjem šolskem letu, kar je gospod primarij obljubil z opomnjo, da naj bi kak učitelj pri priliki omenil higijeničnih nedostatkov. — Gospodični F. Bilina in E. Grebenc, kakor tudi g. R. Vrabl so bili prav neutrudljivi. Vsi so peli res izbornu, za kar jim je donela zasluzena pohvala. Naše društvo jim mora pripoznati, da so vedno oživljali naše večere s svojim izvrstnim petjem in igranjem, zato jim tudi ključemo: Bodite zagotovljeni o našem spoštovanju in naši hvaležnosti! Upamo, da nam ohranite tudi v bodoče svojo blagonaklonjenost. — Obisk je bil prav mnogobrojen, a bilo je več gostov — kot učiteljev!

—n.

Štajersko.

Sv. Frančišek Ks. (Vabilo.) Učiteljsko društvo za gornjegrajski okraj bode zborovalo v četrtek dne 3. vel. travna t. l. v Gornjem gradu.

Začetek zborovanja ob 10. uri dopoldne.

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.

2. Dopisi.

3. „O samopomoči“ govori gosp. Franc Kocbek.

4. Kako se otroci vzgajajo k ubogljivosti in kako jo je doseči zlasti v šoli? (poroč. g. J. Terčak.)

5. Predlogi in nasveti.

Predsednik.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj priredi v četrtek dne 17. velikega travna 1900. svoj letošnji majniški izlet v Gornjo Polskavo, kjer se kot gost vdeleži zborovanja slovenjebistriškega učiteljskega društva. P. n. vdeležniki se zbirajo zjutraj do 9. ure na Pragerskem, potem pa skupno odidejo, oziroma se odpeljejo v Gornjo Polskavo. Podrobni dnevni red objavi imenovano bratsko društvo. Kdor se vdeleži skupnega obeda, ali se želi s Pragerskega peljati, naj blagovoli to naznati g. Jps. Sabatiju, nadučitelju v Gornji Polskavi najpozneje do 15. vel. travna.

Skoro gotovo se tudi vdeleži mariborsko učiteljsko društvo.

P. n. društvenike in druge šolske prijatelje na ta izlet uljudno vabi

Fr. Šorn,
t. č. predsednik.

Iz Ljutomera. Učiteljsko društvo je imelo dne 1. sušca svoj tretji letošnji zbor, katerega se je vdeležilo 16 članov.

Predsednik Robič je objavil ukaz dež. š. sveta, zadevajoč pole z podobami za šolo in dom. Ta ukaz obsega sledeče točke: a) pole s podobami se smejo rabiti pri šolskem pouku; b) vsi krajni šolski sveti naj jih naročijo, ker imajo nizko ceno; c) te pole naj se naročujejo tudi za šolsko knjižnico in naj se izposojujejo, ker so tudi za dom namenjene; te pole naj se rabijo tudi kot darila pridnim otrokom povodom odpusta iz šole, patrijotičnih in drugih šolskih slavnosti. G. Tomo Pušenjak jo poročal o ustanavljanju in pospeševanju kmetijskih zadrug vobče in o razvitku kmetijske zadruge na Cvenu posebe. Razgovora so se vdeležili gg. Cvahte, Schneider in Bernot; poslednji je posebno priporočal, da se naj kmetijske zadruge in posojilnice združijo, ne pa da bi se posojilnice posebe ustanavljale.

Predsednik Robič je poročal o svojem delovanju v ljutomerskem okrajnem šolskem svetu v zadnjem letu 5. opravilne dobe. Poročilo obsega sledeče točke: razglasilo ukazov, stavba nove šole v Čezanjevcih, ustanavljanje nove šole na Stari cesti, pregledovanje šolskih računov, podelitev starostnih doklad, nameščenje učiteljskega oboja, imenovanje krajnih šolskih ogledov in obravnavanje šolskih zamud. Poročilo se vzame na znanje. Prihodnje zborovanje bo v četrtek dne 3. vel. travna ob 1/211. uri v Ljutomeru.

Šmarsko-rogaško učit. društvo zboruje v nedeljo, 6. dan vel. travna ob eni uri popoldne v Šmarji po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik in dopisi. 2. Društvena poročila. 3. Poročilo o shodu načelnikov v Mariboru. 4. Zadnjič izostalo predavanje. 5. Slučajnosti. K obilni vdeležbi vabi

odbor.

Vabilo k zborovanju učitelj. društva za celjski in laški okraj v nedeljo dne 6. vel. travna z naslednjim vzporedom ob 1/211. uri v okol. deški šoli v Celji: 1. Petje. 2. Zapisnik. 3. Društvene zadeve in nasveti. 4. O enakosti velikih počitnic (govori F. Exel). 5. Razgovor, kako popolniti statistične pôle glede stanja javnih in zasebnih ljudskih šol z dnem 15. vel. travna t. l. (Gg. tovariši naj imajo dotične tiskovine seboj!) 6. O šolski praksi.

K prav obilni vdeležbi vabi v imenu odbora

Armin Gradišnik,
t. č. predsednik.

Hum pri Ormoži. (Vabilo.) Učit. društvo za ormoški okraj priredi dne 3. vel. travna t. l. (v slučaju slabega vremena dne 10. vel. travna) izlet k sv. Miklavžu s sledečim vzporedom: I. Zborovanje ob 10. uri dopoldan v tamošnji narodni šoli. a) Pozdrav. b) Zapisnik. c) Društvena poročila. d) Iz šolske kronike, podava g. tovariš M. Šalamun. e) Slučajnosti. II. Skupni obed ob 1. uri popoldan (60 kr.) III. Prosta zabava.

Vdeleženci skupnega obeda naj se pravočasno oglašijo pri g. Šalamunu, nadučitelju pri sv. Miklavžu.

K mnogobrojni vdeležbi vabi uljudno vse društvenike, prijatelje šole in učiteljstva

Ant. Porekar,
t. č. načelnik.

Goriško.

Vabilo k zborovanju učit. društva za goriški okraj, ki bo dne 3. vel. travna t. l. ob 9. uri dopoldne na slov. oddelku deželne kmetijske šole v Goriči. Dnevni red: 1. Prebere se zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Bučelarstvo. 3. Volitev delegatov za XII. skupščino „Zaveze“. 4. Razni predlogi.

Solkan, dne 17. mal. travna 1900.

Odbor.

Književnost in umetnost.

„**Glasbena Zora**“. II. štef. IV. ima to-le vsebino: O postopu glasov v ravnotežnih vidnih in skritih kvintah in oktavah. — Večni morar. — Zmes. — Slovenska glasbena in pevška društva. — Vestí iz umetniškega sveta. — Slovenska glasba („Gorski odmevi“). — „Triglav“. Mešani zbor. Uglasbil Ign. Hladnik. — Da sem jaz ptičica. Mešani zbor. Uglasbil dr. Benj. Ipavec. — Čolničku. Mešani zbor. Uglasbil Viktor Parma. — Iz mojih pesmi. Za klavir uglasbil Jos. Procházká. — „Glasbena Zora“ vsem ljubiteljem izvirnih slovenskih skladb najtopleje priporočamo.

Pisanice. Pesmi za mladino. Zložil Oton Zupančič. Ljubljana 1900. L. Schwentner. — V naši ubogi mladinski literaturi je malo takih knjig, kakršne so „Pisanice“. V njih je zbral pesnik Zupančič svoje prelepe otroške pesemce, ob katerih se bo naša mladina prav prijetno zabavala, a tudi odrasli svet bo prebiral „Pisanice“ z resničnim veseljem. Zatopil se bo ob njih zopet v ono dobo, ko je sam užival zlato mladost. Nekatere pesmi v „Pisanicah“ so seveda pretežke, da jih ne bo mogla razumeti mladina, ki bere rada samo to, kar ji je jasno inumljivo. — Knjižico, ki šteje 61 strani in je vezana v originalno vez, pa ki stane samo 80 h, priporočamo v obilo nakupovanje. Slovenski starši naj s „Pisanicami“ razveseljujejo svojo deco, slavna šolska vodstva, oziroma krajni šolski sveti naj jih nakupavajo za šolske knjižnice, da se to dobro in lepo delo v čim večjem številu razširi med slovensko mladino!

Dragotin Kette: Poezije. V založbi L. Schwentnerja so izišle te dni poezije prerano umrlega pesnika Ketteja, o katerih izpregovorimo prihodnjič kaj več. Za danes krasno knjigo najtopleje priporočamo v nakupovanje. Stane samo 3 K.

„**Zvonček**“. Izšla je 5. številka z bogato vsebino, ki jo priobčimo prihodnjič.

Vestnik.

Učiteljski konvikt v Ljubljani. Gdč. Ana Schindinger, učiteljica na Krškem, na knj. kr. podr. št. 95, 100 K. Živela vrla koleginja!

Bogoskrunstvo. Knjigoveška pomočnika J. Kvas in Fr. Škrl sta napadla znamenje lurske Matere božje pod Rožnikom. Zadalá sta podobi Marije več udarcev po glavi izlila olje ter šla nad križ pod cerkvijo na Rožniku. S križa sta snela Kristusa ter mu razdrobila vsak ud posebe; križ sta vrgla 20 korakov proč. Bogoskrunca, ki sta v službi v tukajšnji katoliški bukvo veznici v šenklaškem župnišču ter pristaša krščansko-socialne stranke, sta že pod ključem in ju zadene za služena kazen.

Pokojninski zakon za lj. učiteljstvo je preuravnal kranjski deželni zbor v seji dne 27. mal. travna. Po tem zakonu je najmanjša pokojnina za učiteljstvo 800 K in za vdove pa 600 K. Sicer pa znaša pokojnina po uspos.

izpitu 40% od plače in potem vsako leto 2% več. Vdove bodo dobivale 40% od možne plače in od te pokojnine še $\frac{1}{5}$ za vsakega otroka vzgojnine. Pokojnina vdove in pa vzgojnina otrok pa ne sme znašati čez 80% učiteljeve plače. Vzgojnine dobivajo otroci do 20. leta, če se pa šolajo, pa do 24. leta. Če je imel učitelj 2000 K plače, dobi vdova s petimi otroci 800 K pokojnine in 800 K vzgojnine, skupaj torej 1600 K. Ako je bil učitelj ud „Vdovskega društva“, dobi vdova s petimi mladoletnimi otroci še od tega društva $200 + 300 = 500$ K na leto; skupaj torej: 2100 K. Poleg tega dobi vdova še posmrtno četrt v višini trojnega zneska možne mesečne plače. In če je bil učitelj še ud „Jubilejske samopomoči“, je vdova za prvi hip in tudi za poznejši čas dobro preskrbljena. Ta zakon, katerega vsebino priobčimo v prihodnji številki v celoti, je glede učiteljskih pokojnin najugodnejši v Avstriji. To je zopet zasluga „Slovenskega učiteljskega društva“, oziroma „Učiteljskega Tovariša“. Petletnine se bodo povišale čim prej mogoče in sicer na 200 K vsaka. V ta namen nam je pa seveda pozornim biti pri prihodnjih deželnozborskih volitvah, da poleg sedanjih učiteljskih in šolskih prijateljev pridobimo še nekaj novih v zbornico. Torej, le pozor, sicer gredo petletnice po vodi.

Učiteljske premembe na Štajerskem. G. Fran Breznik, učitelj v Breznem, je imenovan suplantom na vadbni c. kr. učiteljski v Mariboru. Stalnim učiteljem na svojih dosedanjih mestih so imenovani gg.: Oskar Žolnir in Štefan Kos v Makolah, Friderik Marinič pri Sv. Marku niže Ptuja, Josip Troha v Zavrču ter Alojzij Majcen, učitelj v St. Jurju na Ščavnici, za Sv. Andraž v Slov. goricah, Dragotin Pribil, učitelj pri Sv. Antonu v Slov. goricah za Črešnjevec pri Slov. Bistrici, gđc. Ljudmila Lilek v Novi cerkvi pri Ptuj in gđc. Marija Luknar v Reki pri Mariboru.

Potrjena izvolitev. Deželni šolski svet je potrdil gg. Ivana Zotterja, nadučitelja na Gomilskem in Antona Žagarja, nadučitelja na Gorici učiteljskim zastopnikom v okrajnem šolskem svetu, in sicer prvega za Vransko, drugega za Gornji grad.

Za učiteljska moška ročna dela osnuje v Gradcu meščanski učitelj Fr. Schöpfer ferialni kurz od 10. julija do 25. avgusta. Oglašati se je neposredno pri omenjenem učitelju, kateri daje vsa pojasnila.

Imenovanje v Trstu. Minister za uk in bogočastje je podelil podučiteljici gospici Antoniji Steinhäuser mesto c. kr. učiteljice in suplentki gospici Antoniji Augustin mesto c. kr. podučiteljice na tuk. c. kr. deklinški ljudski in meščanski šoli. Nadalje je imenoval podučitelja Karla Niklase c. kr. učiteljem in suplenta Ernesta Stolzea c. kr. začasnim podučiteljem na državni ljudski šoli na trgu Lipsia. Začasni podučitelj Fran Wotzel je imenovan definitivnim c. kr. podučiteljem na državni ljudski šoli v ulici Fontana.

Nemški meščanski učitelji so imeli 12. m. m. na Dunaju shod, na katerem so zahtevali razvitek meščanskih šol v svobodnem smislu ter napravo 2letnega tečaja na vseučilišču za popolnjenje ukov učiteljev na mestnih šolah ter 24 ur pouka na teden.

Tudi učitelji telovadbe so imeli shod, na katerem so zahtevali možnost, priti v višji činovni razred, torej da se jim izboljša plačilo, in pa 30 let službe. Vse se giblje in naše učiteljstvo naj bi ostalo pri starem? Ne, pomagajte mu, da bo prav!

Shod profesorjev nemških srednjih šol je bil dne 10. m. m. na Dunaju. Baval se je s pomanjkanjem učnega osebja. Da se temu opomore, so predlagali reorganizacijo nadzorstvenih šolskih oblastij, ponuditi učenemu osebju upanje do boljšega avanziranja, poboljšati dohodke zlasti suplentov, uštevati jim v službena leta tudi ona, v ka-

terih so bili suplenti, itd. Zastopnik naučnega ministrstva Hümer je obžaloval pomanjkanje, rekel pa, da v prvih letih se poviša število, ker današnji dan je na filozofični fakulteti na vseučilišču zadosti visokošolcev. Predlog o gori navedeni preustroji je bil sprejet soglasno.

„Soča“ pojasnuje natančno stališče Italijanov v učiteljskem vprašanju.

Da je bila „Soča“ dobro informovana, priča načrt zakona italij. poslancev v seji 7. m. m., ki določa plače 500, 600, 700 in petletnine od dneva učit. izpita. — Vsaj toliko je učiteljstvu torej zgotovljeno. Toda 100 gld. priboljška za vsako plačno vrsto je premalo. Še „Soča“ sama je pristavila, da pod 10 gld. na mesec priboljška nič ni. Ako bi poslanci znali pritisniti na pravem mestu, bi se dale plače vendar urediti 600, 700, 800 gld. in to bi bilo nekaj; vsekakor pa naj bi ostala vsaj 3. vrsta pri 600 gld. — To je tudi dokaz, da so bili Italijani pripravljeni na izboljšanje že l. 1899., kar je naglašal dr. Pajer po sklepu soglašanj. Takrat je „Soča“ utajila to dejstvo, pa je pozneje povedala, da jo je prvak — nalagal. Čemu so Slovenci toliko čakali? Veseli nas pa, da je radikalnejša mlada struja spravila deželni zbor v tir, dasi ne posluje po njenih načrtih. Se že se spremene razmere v toliko, da bo bolje tudi v tem oziru. Za učiteljstvo je glavno, da se mu izboljša gmotno stanje in da bo s tem bolj neodvisno od vseh reakcionarnih vplivov.

Bolgarski profesorji in dijaki. Dne 13. m. m. je bilo v Ljubljani 30 bolgarskih dijakov in 10 učiteljskih profesorjev, da si ogledajo naša učilišča. Vodila sta družbo ravnatelj Ilija Grigorjev in arhimandrit Zenovi-Petrov. Prišli so iz Küstendila (na meji Makedonije) ter potovali preko Sredca, Niša, Belega grada, Sibirja v Djakovo, kjer jih je sprejel in pogostil biskup Strossmayer. Nato so potovali na Reko in Trst, od ondi pa v Ljubljano, odkoder so se vrnili preko Zenice in Sarajeva v Beligrad domov. V Ljubljani so si ogledali deželni muzej, I. in II. mestno šolo, obrtno šolo in pripravnico. Opoludne so se zbrali na povabilo g. župana Hribarja cenjeni slovanski gostje v restavraciji hotela Lloyd k obedu, katerega se je vdeležilo tudi več učiteljev, profesorjev in mestnih uradnikov. Gospod župan Ivan Hribar je pozdravil Bolgare v ruskem in slovenskem jeziku ter naglašal, da so se prvič sešli bratje Bolgari s Slovenci ter zaklical ideji slovanske vzajemnosti navdušen „Ura!“ Gosp. predsednik zaveze učiteljskih društev g. Luka Jelenec je nazdravil Bulgarom in njih domovini imenom učiteljstva. Za sprejem se je hrvaški zahvalil prof. glasbe g. Kar. Mahen, rodod Čeh, g. ravnatelj Grigorjev pa je nazdravil g. županu. Bolgari so se s Slovenci v svojem materinskem jeziku, ki je sličen ruščini, jako lahko razumeli ter bili navdušeni nad sprejemom v Ljubljani. Zlasti ugodno pa so se izrazili o naših šolah. Ob 3. uri popoldne so odpotovali v Zagreb.

Deželno učiteljsko društvo za Goriško se je ustanovilo dne 18. m. m. V tem društvu je združeno slovensko in laško učiteljstvo.

Tečaja za ozdravljenje jecljajočih na Dunaju se vdeležujejo s Kranjskega gg.: šolski vodja Jožef Maier, c. kr. vadniški učitelj Anton Maier, nadučitelj Janko Jeglič in učitelj Josip Armič. Vseh slušateljev skupaj je 19 in sicer razen imenovanih po 3 s Koroškega in Štajarskega, 6 iz Spodnje Avstrije in po 1 s Češkega, Predarlskega in Galiskega.

Obrtno šolstvo. Za vladne zastopnike v obrtno-šolskih odborih so imenovani v Kranju okr. šolski nadzornik gosp. Andrej Žumer, v Trzinu nadučitelj gosp. Josip Kragelj, v Novem mestu okr. komisar g. Ivan Kresse.

Usposobljenostni izpiti v Gorici se začno dne 7. t. m.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francisek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštne še 6 K.